

EL PROJECTE MIRÓ DEL GRUP CLASSE ALIKE *

Anna Arenas Rovira

Vam arribar a la classe dels nens i nenes de quatre anys del Centre d'Estudis Joan XXIII buscant una experiència que integrés dues propostes metodològiques: el treball per projectes i l'aprenentatge servei.¹ D'una banda, el treball per projectes ofereix una manera de treballar diferent, la creació d'una "història" de la qual els alumnes són els descobridors i protagonistes, en què el coneixement s'elabora a partir de les seves recerques i en què es pot afirmar que no és tan important el resultat com tot el procés durant el qual es treballen, explícita o implícitament, continguts, habilitats, competències i valors de manera ininterrompuda. D'altra banda, l'aprenentatge servei és una proposta educativa que fusiona l'aprenentatge i el servei als altres, destinat a millorar l'entorn o comunitat. La nostra intenció era realitzar el seguiment d'un projecte amb servei a la comunitat.

Era el primer any que el C.E. Joan XXIII treballava per projectes. El que presentaré a continuació, el Projecte Miró, va ser el tercer que realitzaven els nens de P4, però el primer que incorporava el servei a la comunitat. Els dos anteriors havien girat al voltant del Congo (arran de l'elecció del nom de la classe: Alike, una nena congoleesa) i la Tardor, tema molt comú a l'Educació Infantil, però cap d'ells havia contemplat fer un servei fora del grup.

El treball per projectes recorre una sèrie de fases establertes a priori, però que s'adapten en funció del nivell educatiu, context i situació concreta de cada grup classe. Aquestes etapes guien una activitat de recerca i descoberta realitzada pels nens i nenes amb l'ajut del docent. En el següent quadre es mostren les principals fases per les quals va passar el Projecte Miró que ens serviran també de guia d'aquest escrit.

FASES	QUÈ?	DINÀMICA	RECURS/SUPORT
1. Motivació	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura de carta - Lectura de conte - Col·lecció imatges Miró - Presentació servei 	Rotllana	Pissarra digital (TIC) Webquest (N.T.M.) Vídeo
2. Interrogants inicials	<ul style="list-style-type: none"> - Què sabem? - Què volem saber? - On buscar informació? 	Rotllana (Partint de coneixements previs)	Cartolines

* Aquest article forma part d'un projecte de recerca més ampli –"Aprenentatge Servei: una proposta d'educació en valors"– que s'ha realitzat al GREM (Grup de Recerca en Educació Moral) de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona sota la direcció de Josep Ma Puig Rovira i Xus Martín García. Ha rebut diversos ajuts ARIE concedits per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat de Catalunya. Anna Arenas Rovira és llicenciada en Pedagogia per la Universitat de Barcelona i participa com a investigadora al GREM.

¹ Vull agrair al Centre d'Estudis Joan XXIII del barri de Bellvitge de L'Hospitalet de Llobregat que m'obris les seves portes, i un agraïment molt especial a Ramon Benet, director del Departament d'Infantil i Primària, que em va adreçar a la Gemma Hernández, coordinadora d'Infantil i mestra de la classe de P4 on vaig fer l'observació. A ella li dec infinitat d'ajudes de tota mena, així com la disposició a tenir-me quasi com una alumna més.

3. Creació de grups de recerca per buscar i compartir informació	- Visita museu - Creació escultures - Pintures (amb model i lliure) - Tapissos i murals	Rotllana Recerca a casa Col·laboració familiar Exposició individual	Pissarra tradicional Internet, llibres Pissarra digital Càmera Webquest
4. Anàlisi i classificació informació	- Classificació segons temàtica de la informació aportada pels nens - Posar en comú la informació descoberta per cada grup	Grup classe Grups de treball	Cartolines (murals)
5. Què hem après?	- Respondre les preguntes inicials afegint altra informació que s'hagi descobert	Rotllana- Grup	Cartolines
6. Servei a la comunitat	- Difusió dels aprenentatges realitzats - Els padrins vénen a aprendre tot sobre Miró	Parelles Canvi de rols Posada en comú	Exposició

Motivació

La fase de motivació és imprescindible i no es limita a un temps concret, cal anar-la cuidant durant tota l'experiència per tal que no decaigui l'interès, recordant en tot moment als nens i nenes què els porta a estar fent aquella activitat. L'objectiu central de la motivació és que un tema determinat, proposat i triat pels alumnes, es converteixi en un centre d'interès per al grup. Normalment el tema és escollit pels mateixos alumnes. En aquest cas, però, la figura de Miró era un tema proposat per les mestres. El repte era doncs convertir Joan Miró i la seva obra en un centre d'interès real per als petits, despertant la curiositat dels nens. Les mestres sabien, per l'experiència d'altres anys, que l'obra de Joan Miró "enamora" els nens d'aquestes edats. Per tal de despertar la curiositat i interès dels nens i nenes es van realitzar un seguit d'activitats. Les més significatives són les que comentem a continuació.

Carta de l'Alike. Es va partir del nom de la classe, Alike. Els nens van rebre una carta de la nena que els havia donat aquest nom, demanant-los que busquessin informació en relació amb Joan Miró, del qual havia sentit parlar i en volia saber més. Cal esmentar que es treballava l'alfabetització digital, usant les noves tecnologies de manera quotidiana: a més de la pissarra tradicional, tenien també a l'aula una pissarra digital que feien servir diàriament, i s'havia convertit en un element normalitzat. La carta de l'Alike va arribar als nens a través de l'ordinador, juntament amb algunes imatges d'obres de l'artista que servien com a primera aproximació. Aquest missatge de l'Alike va ser un element motivador en si mateix, pel fet d'estar rebent una demanda d'ajut directa.

Conte. La Gemma, la tutora del grup, va recolzar-se en una webquest pensada per treballar precisament aquest tema a l'Educació Infantil,² a partir de la qual van realitzar jocs (dels quals parlarem en la fase d'activitats de descobriment), i des de la qual trobaven un enllaç cap a un conte que girava al voltant dels colors: Els ocells i l'Arc de San Martí, que mostrava la petita història d'uns coloms grisos que volien ser de colors i ho aconseguien arribant a l'Arc de Sant Martí.³

Presentació del servei. Dins la part de motivació s'ha de destacar la presentació del servei que es portaria a terme. Aquest consistiria a explicar Miró als companys de 4t de Primària. Per tant, es va demanar als nens de P4 que s'esforcessin a aprendre bé coses de l'artista perquè serien ells els "profes" dels seus companys més grans. Aquest fet va canviar l'actitud dels més petits envers l'aprenentatge de l'artista i els va ajudar a pren-

² <http://www.xtec.es/~rmarti58/index2.htm> (Consultada 9/9/2009)

³ http://clic.xtec.cat/db/act_es.jsp?id=2520 (Consultada 9/9/2009)

dre consciència de la responsabilitat que adquirien. La mestra, per tal d'animar els nens a explicar Miró a partir d'una exposició d'obres plàstiques que podrien fer ells mateixos, els va mostrar un capítol de dibuixos animats anomenat L'exposició de la col·lecció "Playhouse Mickey" on els personatges feien una mostra de pintures i escultures.

Interrogants Inicials

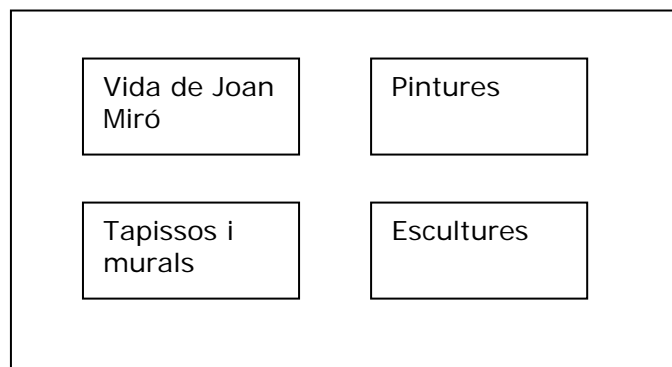
La segona fase del treball per projectes consisteix a plantejar-se els interrogants que guiaran la recerca. Les preguntes bàsiques són: Què sabem? Què volem saber? On busquem la informació? La formulació d'interrogants, encara que formi part d'un moment inicial del projecte, realment no té un límit clar. Ajuda a concretar el projecte, a saber quin és el seu punt de partida i cap on es vol avançar. Però a mesura que es fan nous descobriments, sorgeixen forçosament noves preguntes a les quals donar resposta. Aquest fet s'apreciarà en l'apartat del "Què hem après", on ens adonarem que el llistat final de totes les coses descobertes va molt més enllà dels interrogants plantejats inicialment.

Què sabem?	Què volem saber?	On podem buscar informació?
<p>És pintor Fa escultures amb pedra Té un museu Els quadres són de coloraines.</p>	<p>Totes les escultures són de pedra? Pinta bé o malament? S'equivoca? Quins són els seus colors preferits?</p>	<p>A Internet A la televisió Als vídeos Als llibres i contes A la pissarra digital A les revistes i diaris A la biblioteca Al correu electrònic</p>

Joan Miró no és un tema que els petits coneguin, i per tant es regeixen per una afirmació senzilla: "No sabem". Aquesta manca de coneixements previs va fer que els costés una mica contestar a les dues primeres preguntes, "Què sabem?" i "Què volem saber?". És difícil plantejar-se una pregunta sobre alguna cosa de la qual no se sap pràcticament res. Malgrat tot, els nens i nenes van acabar fent les afirmacions i plantejant-se les preguntes que veiem en el quadre. Asseguts a terra en rotllana, mestra i alumnes van fer memòria del que havien vist en les imatges rebudes juntament amb la carta de l'Alí i, partint d'aquí, van començar a treure idees. La mestra els anava guiant, fent-los reflexionar a través de preguntes al voltant del que havien deduït sobre Miró fins al moment. Un detall a remarcar és el llarg llistat de fonts d'informació que van pensar entre tots per respondre a la pregunta: "On podem buscar informació?". Pel seu recorregut durant el curs ja s'estaven convertint en veritables experts dels treballs per projectes: havien hagut de buscar informació diverses vegades i tenien per la mà on trobar-la.

Creació de grups de recerca per buscar i compartir informació

Els grups de recerca serveixen per dividir la feina i crear especialistes que s'encarregaran de buscar unes informacions determinades per després compartir-les amb el grup. Asseguts en rotllana es va fer la constitució dels grups. Els petits tenien llibertat per decidir el tema de recerca que preferien. La mestra va aparèixer amb els quatre àmbits temàtics presentats en el quadre, establerts per ella a partir dels interrogants recollits el dia anterior. Va escriure els títols a la pissarra i va explicar breument què s'hauria de buscar en cada tema. Va preguntar a cada nen a quin grup volia pertànyer. Els grups van quedar bastant equilibrats, amb l'excepció del grup sobre les escultures de l'artista, que va acabar sent més ampli que la resta.

Cerca a casa amb l'ajut de les famílies. La recerca de la informació la feien a casa amb la imprescindible col·laboració i implicació activa dels pares. Era necessari que la tasca no es limités a una simple cerca, sinó que a més es treballés la informació i s'entengués: els nens no sabien llegir encara i, per tant, necessitaven que els pares els ho expliquessin bé per després poder-ho presentar als seus companys. La font d'on van extreure la majoria de la informació a casa va ser Internet. Van anar recollint una pila de textos i imatges sobre Miró, la seva família i les obres que va fer. El treball continuava a l'escola. Habitualment els nens arribaven a l'aula amb un text que els pares els havien explicat, i en algun cas havien subratllat paraules clau. D'altra banda, si portaven imatges, utilitzaven la càmera que les projectava a la pissarra digital perquè tothom pogués veure-ho, i les descrivien dient-ne el títol, colors i significat.

Exposicions a classe. L'activitat d'exposicions es va anar portant a terme durant diversos dies. Cada matí la professora preguntava si algú havia portat nova informació i, en cas afirmatiu, la persona es col·locava amb els fulls davant la pissarra. En realitat no calia ni preguntar-los ja que eren ells mateixos els qui, en arribar de bon matí, deien a la mestra que havien portat alguna cosa, i era necessari permetre'ls explicar-ho com més aviat millor. A través d'aquest procés la nena o el nen que exposava entrenava habilitats d'expressió oral, i era felicitat per la seva responsabilitat de portar una feina ben treballada. La resta de companys practicava l'escolta activa i el respecte.

Altres fonts d'informació. En aquesta fase la Gemma va organitzar un seguit d'activitats destinades a fer que els nens descobrissin l'artista que estaven estudiant. Les més emblemàtiques van ser tres: la visita a la Fundació Miró, la realització de jocs web i l'elaboració d'obres artístiques per part dels nens.

- Visita a la Fundació Miró

Aquesta visita va estar precedida per una primera parada al Parc de l'Escorxador, on hi ha una gran escultura de Joan Miró. En arribar davant l'escultura les mestres van preguntar si algú sabia qui n'era l'autor – "En Miró!"–, i si sabien què representava. Una de les nenes va ser la que va donar el títol de l'obra: La dona i l'ocell, ja que s'ho havia estat mirant a casa amb els seus pares.

–Si es tracta d'una dona i un ocell, on us sembla que és l'ocell?

–A dalt de tot!

Van passar una estona asseguts parlant sobre els colors i el material del qual podia estar feta l'escultura:

–Són pedretes de colors!

–Això mateix! I se'n diu mosaic.

Després van passejar-se al voltant de l'escultura, comentant els colors i formes que identificaven, feien hipòtesis respecte al que podria ser un forat, o el que semblava representar aquesta forma. Finalment, van tornar a asseure's formant una gran rotllana per parlar sobre allò que havien observat. Van comentar algunes curiositats.

–Què vol representar en Miró amb el gran i allargat forat negre?

- Hi ha una taca molt gran negra -va apreciar un dels nens.
- Doncs sí, la veieu tots? Què us sembla que pot ser?
- La panxa de la dona!
- Podria ser, però per a Miró era una altra cosa... una pista: no en tenen ni pares, ni avis, ni els nens...
- La vulva!

Després es van dirigir a la Fundació Miró. Les mestres tenien preparat el recorregut per tal de veure les obres que després tractarien a classe. Davant un primer tapís, la Gemma va preguntar què els semblava que podia ser. "Un gat!", va ser la primera resposta espontània. No hi havia cap mena de dubte: ningú no entén l'obra de Miró com els més petits. Al llarg de la visita, observant tapissos, murals, escultures i pintures, els nens havien de fixar-se en els materials emprats i dir què els semblava que representaven, quins colors o formes destacaven. Els va cridar l'atenció especialment l'escultura dels Enamorats, que mostra un nen i una nena. S'hi van estar una bona estona, pensant què podien representar. Després de donar la volta a l'escultura diverses vegades, una de les nenes va aconseguir identificar-ne els protagonistes.

La visita a la Fundació Miró va ser una de les activitats de descobriment més potents. Allà, on "el Miró va guardar les seves obres", com va dir un dels nens a classe, van conèixer de prop i en viu l'obra de l'artista, van poder observar amb deteniment, comentar i especular sobre possibles significats, i fins i tot possibles errors, perquè un dels interrogants inicials del projecte era precisament si Miró s'equivocava alguna vegada.

Jocs web

Es va utilitzar un recurs tecnològic: la webquest creada per treballar la figura de Miró a l'Educació Infantil i els enllaços que aquesta oferia per aprofundir en el tema. Allà es trobaven una sèrie de jocs que els nens podien realitzar amb la pissarra digital de forma autònoma.⁴ En un primer moment, però, per familiaritzar-se amb el programa i entendre les consignes de cada activitat, les van fer entre tots. A partir d'aquí, es va convertir en una "activitat de racó" (activitats que realitzen per pròpia decisió, de forma individual i autònoma), qui volia podia anar a la pissarra digital i jugar amb alguns dels jocs que giraven al voltant dels colors i imatges d'obres de Miró.

Arts plàstiques

Arran de la visita a la Fundació Miró, els nens i nenes del grup van crear, a l'aula, les seves pròpies obres d'art a l'estil mironià, treballant el seu costat creatiu i llenguatge matemàtic. Es van realitzar quatre activitats plàstiques usant diversos recursos: van intentar reproduir amb la màxima precisió una pintura de Miró; després van realitzar una pintura lliure on havien d'utilitzar grafismes com els de Miró; a continuació i de manera conjunta amb l'altra classe de P4 que treballaven el mateix tema, van fer un mural imitant el que havien vist a l'exposició, i finalment van realitzar escultures amb plastilina, que també imitaven l'estil de l'artista.

Totes les activitats, excepte el mural, van ser individuals. Pel que fa a les pintures i les escultures a partir del model, els mateixos nens decidien quina obra volien representar d'entre les que la mestra els proposava. Durant aquestes sessions, se'ls demanava que es fixessin bé en cada detall, per no oblidar-ne cap. Eren un grup gran i per tant l'activitat s'anava fent per torns, per tal de poder donar més atenció als petits artistes. Mentrestant els companys s'entretenien en el racó de biblioteca o jugaven als tapissos, un altre racó de l'aula. Al llarg de les sessions les mestres introduïen comentaris que convidaven els nens a decidir per ells mateixos respecte a la seva obra: "Què et sembla? Ho fem més gran o ho deixem com està? Tu decideixes". Així com molts reconeixements: "Oh! Quins artistes!, Quins Mirós que tenim!".

⁴ <http://www.xtec.es/~rmarti58/index2.htm> (Consultada 9/9/2009)

Pel que fa a la pintura lliure, la consigna era que podien dibuixar el que volguessin, sempre que usessin els grafismes destacats en les obres de Miró, així com els seus colors preferits. Van pintar empremtes, punts, quadrats, sols i línies, tot usant només els colors verd, vermell, groc, blau i negre, és clar. A més, cadascú havia d'escriure el seu nom visible en la pintura, ja que així el dia de l'exposició tothom sabia qui n'era l'artista.

El mural el van realitzar conjuntament entre les dues classes de P4. L'activitat es va fer per torns al passadís: les mestres cridaven quatre alumnes de cada classe. Asseguts davant una taula plena de pintures, xeringues i gots de plàstic, escoltaven atents les instruccions i consells de les mestres, que van estrenar el mural amb els primers esquitxos demostratius.

–Quins eren els colors preferits de Miró?

–El vermell, el groc, el verd, el blau i el negre.

–Molt bé! Com veieu els tenim aquí tots preparats amb pintura, i tenim a més gots i xeringues de plàstic per fer els esquitxos com Miró en el mural que vam veure a la Fundació! Cadascú pot triar el color i l'instrument a utilitzar, d'acord?

L'activitat va evolucionar amb agilitat. Els nens van triar majoritàriament les xeringues, que semblaven més divertides que els gots. Va ser una sessió que tots van gaudir, i el mural es va convertir en una obra d'art col·lectiva.

Anàlisi i classificació de la informació

Durant el període de recopilació d'informació, els materials cercats es van anar guardant sense ordre dins una caixa. Els nens i nenes tenien llibertat, en diferents moments, per acostar-s'hi i fullejar els materials, mirar-los i comentar-los amb els companys. La capsa era anomenada "Caixa per mirar". En alguna ocasió els nens i nenes van fer grans escampalls de papers i imatges per tota l'aula, encara que tenien molt clar que després tocava recollir-ho tot i tornar-ho al seu lloc. Així era impossible mantenir algun tipus d'ordre en aquell racó, però aquest fet, més que un problema, resultava un objectiu: arribada l'hora de posar punt i final a la recopilació d'informació, va ser el moment de fer-ne la classificació corresponent. Cadascú va recuperar la seva informació i l'anaven classificant per temàtiques i tipus de material: imatges, textos, cartolines ja preparades... per preparar entre tots els murals amb els quals empaperarien les parets que quedaven lliures a l'aula, i que els servirien per realitzar la seva anhelada exposició.

Posada en comú per grups d'homòlegs. Un cop van tenir tota la informació ja treballada i classificada per temàtiques, van dur a terme una posada en comú per "grups d'homòlegs", és a dir, pels grups que havien treballat al voltant del mateix tema. En arribar a l'aula, els nens es van trobar els documents escampats per terra. Van seure en rotllana i la Gemma els va demanar que cadascú busqués les seves informacions. No van tenir problema a trobar ràpidament las seves coses entre el caos, fins i tot sense saber llegir, i havent-hi diversos fulls amb les mateixes imatges. Cadascú, després de recollir la seva informació, tornava al seu lloc.

–Què farem avui? –pregunta la mestra.

La gran majoria aixeca la mà per explicar-ho:

–Vindran els grans i explicarem la nostra informació.

–Un parlarà i els altres escoltarem, i quan acabi parlarà un altre...

–Ah! I posarem aquests cartellets a cada taula per saber on va cada grup –va explicar una de les nenes, assenyalant uns cartells que hi havia sobre la taula amb el nom de cada grup de recerca: Miró, Pintura, Escultura, i Tapissos i Murals.

Van col·locar cada cartell en una taula, els noms dels components de cada grup estaven escrits a la pissarra, i la Gemma els va anar cridant per grups d'informació mentre ells anaven seient amb els materials a la mà. En finalitzar els treballs en grup, van tornar a seure tots a la rotllana per realitzar una reflexió conjunta sobre el funcionament de la sessió. La Gemma va preguntar a cada grup si s'ho havien explicat tot. Va demanar tam-

bé l'opinió dels moderadors de la classe, i finalment va dir: "Aplaudiment per a vosaltres mateixos, perquè heu treballat molt bé!".

Què hem après?

Aquesta fase es correspon amb la cloenda del projecte i està pensada per respondre els interrogants que s'havien plantejat inicialment. La mestra es va asseure amb els nens a terra, preparada amb un full per anar apuntant tot el que anés sortint. Van decidir agafar quatre fulls, un per a cada tema. Així com a l'inici del projecte van necessitar un gran esforç per tal de plantejar-se els interrogants, la pluja d'idees sobre el que havien après va ser ben abundant. Tothom tenia alguna cosa a dir o a afegir, sempre aixecant la mà per demanar el torn i ajudant-se amb les cartolines penjades a la paret per recordar-ho tot. El llistat que en van extreure el reproduïm en el quadre següent.

QUÈ HEM APRÈS?

Vida de Joan Miró	Murals i tapissos	Pintures	Escultures
<ul style="list-style-type: none">- Feia escultures, pintures, tapissos i murals- Va néixer a Barcelona- Després se'n va anar a París perquè hi havia guerra- Va viure i va morir a Mallorca- Es va casar dos cops: amb la Dolors i la Pilar- Va tenir dos fills que es deien Joan i Dolors- Es deia Joan Miró Ferran- Li van donar molts premis- Va fer un museu per guardar totes les seves obres- Quan era jove estudiava i treballava en una botiga	<ul style="list-style-type: none">- El tapís de la Fundació està feta amb cordes, llanes i fils- Feia tapissos amb tovalloles, paraigües, guants, gorros...- Els murals els feia amb trossets de rajoles	<ul style="list-style-type: none">- Feia esquitxos i empremtes amb les mans- Dibueixava estrelles- Pintava amb pinzells i retoladors- Es va dibuixar a ell mateix- Li agradaven els sols vermells- Li agradaven els grafismes: cercles, triangles, quadrats, espirals- Els seus colors preferits eren: el blau, el vermell, el negre, el groc i el verd	<ul style="list-style-type: none">- A la terrassa del museu va posar <i>La carícia d'un ocell</i>- Feia cares amb pedra- Va fer <i>L'ocell solar</i> amb una pedra que es diu marbre- <i>La dona i l'ocell</i> la va fer amb trossets de pedra de coloraines- Va fer <i>El nen i la nena</i> amb pedra i després els va pintar- Va fer <i>L'ocell lunar</i>, <i>La mare</i> i també <i>L'estrella i la lluna</i>

Servei a la comunitat

El servei va consistir en la realització d'una exposició amb tot el material recopilat i creat durant les darreres setmanes al voltant de la figura de Miró, destinada als companys de 4t de Primària, "padrins" de la classe. L'expectativa dels pàrvuls era important, ja que durant tot el temps que va durar el projecte tenien molt present que al final els nens de 4t hi anirien a conèixer tot el que havien descobert al voltant d'aquest artista. "Quan vindran els padrins?", va ser una de les preguntes més freqüents durant aquell període.

Aquell matí, l'aula tenia un aspecte diferent: la Gemma va decidir convertir-la en una sala d'exposicions, conscient que l'ambientació és un element essencial. Al mig de l'aula hi havia un gran biombo amb les cartolines de tota la informació recollida i classificada per temàtiques, així com algunes pintures que els nens havien realitzat sota un model con-

cret de Miró. A l'altra banda, hi havia la resta de pintures: les que partien d'un model i les obres lliures a l'estil mironià. Al fons de l'aula damunt una taula hi havia exposades les escultures amb els títols de cada obra. Aquesta disposició de l'aula tenia com a objectiu facilitar la visita dels grans, perquè permetia visualitzar les obres d'art de més a prop i amb més comoditat. A més donava un caràcter festiu a l'activitat.

Tots els nens, en arribar a classe aquell dia, van passar-se una bona estona passejant-se al voltant de les pintures i escultures, molt sorpresos per la nova presentació, buscant les seves obres i la seva informació. Abans que baixessin els companys de 4t, es van asseure en rotllana i junts van estar recordant els noms dels seus padrins i tot el que els havien d'explicar. La Gemma va aprofitar per repetir-los les darreres consignes: "Expliqueu tot el que sabeu! Ensenyeu-los les vostres pintures i escultures, i podeu portar-los també a veure el mural del passadís, d'acord? Podeu anar on vulgueu, però que ho vegin tot!". Una vegada tot preparat, els pàrvuls van sortir a fora de la classe a esperar els seus padrins, fet que va incrementar l'excitació i els nervis. Per als nois i noies de 4t de Primària era el primer any com a padrins i havien rebut també unes consignes clares: eren els grans, els padrins, i havien de comportar-se com a tals, de forma responsable, donant exemple, escoltant amb paciència els seus fillols i fent-los totes les preguntes que volguessin.

En el moment en què es van ajuntar els dos grups i les mestres van anunciar que podien començar, ràpidament es van crear les parelles: s'abraçaven, es feien petons, carícies als cabells i copets a l'esquena. Els "experts" no volien però perdre el temps i de seguida van arrossegar els seus padrins cap a un costat i altre de la classe. Durant la sessió, els petits convertits en els experts que ensenyen es mostraven tranquils, segurs, dominant la situació. Era la seva obra i s'ho sabien tot al peu de la lletra. Mentrestant els padrins els seguien, sempre agafats de la mà, deixant-se arrossegar d'una punta a l'altra de l'aula, o cap al passadís per veure el mural, ajupint-se per escoltar-los millor, preguntant i escoltant amb atenció i interès el que els explicaven, fent-los comentaris sempre positius de reconeixement i reforç, i donant-los mostres constants d'afecte: "Jo crec que has de ser parent del Miró, perquè ho fas realment bé!". En alguns casos era el gran el que havia de fer participar el petit, vergonyós; en altres el petit manava clarament i arrossegava el seu padrí, controlant la situació. Les mestres havien de recordar que no només els ho havien d'ensenyar tot a corre-cuita, sinó també explicar-ho.

En acabar, van seure tots a terra, padrins i fillols, i van fer una posada en comú. La primera pregunta es dirigia als padrins: "Què heu après, avui, dels vostres fillols?". Van anar sortint totes les informacions possibles, i en el moment en què algú no es recordava de qualsevol detall demanava ajuda al seu fillol. Per acabar van mirar tots junts el conte d'Els ocells i l'Arc de San Martí, que servia com a clausura definitiva del projecte: acabaven com havien començat. El comiat dels padrins va tornar a ser un seguit d'abraçades, xocades de mans i carícies. Un cop van haver marxat, els petits experts de Miró van aprofitar per compartir impressions. S'havien sentit escoltats pels seus padrins, que els havien fet moltes preguntes, com afirmava un d'ells que començà a explicar tot el que havia estat explicant a la seva padrina. Es mostraven ansiosos per repetir-ho, i ja plantejaven fins i tot propostes sobre els dies que podrien tornar a veure'ls. Per acabar, la Gemma va demanar-los un fort aplaudiment per a ells mateixos, ja que havien treballat molt i molt bé, ho havien explicat tot, ensenyant moltes coses als seus padrins, i s'havien comportat com els experts que eren.

Què aporta el servei a un treball per projectes?

En qualsevol activitat d'aprenentatge servei destaca la importància del servei, que es converteix en una de les raons principals de l'aprenentatge, perquè li dona un interès real. El servei en aquesta experiència ha estat des d'un primer moment un element motivador per als nens, que esperaven ansiosos que arribés el dia en què els visitessin els seus padrins per escoltar tot el que tenien per explicar i contemplar les obres d'art que havien creat ells mateixos. L'expectativa del servei ha provocat en els petits una empena afegida, però també responsabilitat i paciència, ja que era necessari un bon treball previ abans d'arribar al gran moment, que els va aportar la satisfacció final pel treball

ben fet i pel reconeixement dels altres, especialment venint dels mateixos companys grans de l'escola.

D'altra banda, cal destacar el canvi de rols que s'ha produït al llarg d'aquesta sessió entre petits i grans. D'un costat, els padrins, que normalment són els responsables que han de tenir cura dels petits, es converteixen en els seus "alumnes". Els petits no són només els qui reben l'ajut dels grans, sinó també els que donen ajut als seus padrins. Durant una sessió són ells qui tenen el control, tenen alguna cosa valuosa a oferir, i són capaços de difondre-la perfectament. Són, en definitiva, útils per als altres, més enllà de la seva edat. Per acabar volem subratllar la importància que va tenir el servei als companys de 4t de Primària per als nens i nenes de P4. L'expectació que va generar des del primer moment va canviar en molts sentits el transcurs de l'experiència. La riquesa del treball per projectes s'intensifica en el moment en què s'incorpora el servei a la comunitat. El sentit de l'aprenentatge és molt clar perquè té una utilitat. En el cas dels nens petits, a més, els fa sentir útils i capaços d'aportar quelcom significatiu al seu entorn, experiència que creiem que és molt important per a la creació d'una personalitat segura, d'un auto-concepte positiu i d'una bona dosi d'autoestima.